

ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ – ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Η κυριολεξία και η μεταφορά ονομάζονται σχήματα του λόγου μας και μπορούμε να πούμε ότι είναι «**παιχνιδίσματα**» της γλώσσας μας, που μπορούμε να τα κάνουμε είτε στον προφορικό, είτε στο γραπτό λόγο μας.

Στην **κυριολεξία** λέμε τα πράγματα όπως πραγματικά είναι, με την κανονική τους έννοια και τις πραγματικές τους ιδιότητες.

Στη **μεταφορά**, παίρνουμε την έννοια ή την ιδιότητα από κάτι πραγματικό και τη μεταφέρουμε σε κάτι άλλο που δεν θα μπορούσε να είναι στ' αλήθεια έτσι. Με τον τρόπο αυτό τονίζουμε αυτό το άλλο περισσότερο και χρησιμοποιούμε καλύτερες εκφράσεις στο λόγο μας.

Παραδείγματα:

ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ

ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Σκληρή πέτρα,

Σκληρή καρδιά

Λαμπερός ήλιος,

Λαμπερό πρόσωπο

Μεγάλο δέντρο

Μεγάλο μυαλό

Κρύβω το μολύβι

Κρύβω τις σκέψεις μου

Άναψα φωτιά

Άναψα απ' τη ζέστη

Δυνατός άνθρωπος

Δυνατή φωνή

ΑΣΚΗΣΗ

Να διαβάσεις προσεκτικά τις παρακάτω φράσεις και να τις κατατάξεις στην κατάλληλη στήλη.

Όμορφη γυναίκα, πικρή κουβέντα, όμορφη μέρα, δυνατά χέρια, όμορφα λόγια, απαλή κουβέρτα, απαλή μουσική, βαρύς άνθρωπος, βαριά κουβέντα, βαρύ κιβώτιο, βαθύς ποταμός, λεπτή κλωστή, βαθιά σκέψη, λεπτή φωνή, δυνατός θόρυβος, βαθύς ύπνος, βαριά καρδιά.

ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ	ΜΕΤΑΦΟΡΑ

ΟΝΟΜΑ

ΑΣΚΗΣΗ

Να διαβάσεις τις παρακάτω προτάσεις και δίπλα από κάθε πρόταση να βάλεις ένα **K** αν είναι κυριολεξία ή ένα **M** αν είναι μεταφορά.

Ανοιξε το παράθυρο

Χάλασε ο καιρός

Έσπασε το τζάμι

Κατάπια τη γλώσσα μου

Τράβηξα μία φωτογραφία

Έπιασα ένα ψάρι

Έπιασα την καλή

Πετάει το αεροπλάνο

Πετάει το μυαλό μου

Έκοψα το τσιγάρο

Ανοιξε τα αυτιά σου

Χάλασε το ραδιόφωνο

M' έπιασε πονοκέφαλος

Χάλασε το κέφι μου

Έκοψα το ψωμί

Έκοψε τις φωνές

Έβαλε τις φωνές

Έσκισα τη γάτα

Δούλεψε το μυαλό του

Δούλεψε όλη μέρα

Έσκισα το βιβλίο

Διάβασε το μάθημα

Διάβασε τη σκέψη του

Η ΑΠΟΣΤΡΟΦΟΣ

Πολλές φορές όταν μιλάμε κι όταν γράφουμε, λέμε κάποιες λέξεις πιο σύντομα απ' το κανονικό. Αυτό το κάνουμε «κόβοντας» κάποια γράμματα. Όταν μιλάμε δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα σ' αυτό. Τι γίνεται όμως όταν γράφουμε, όπου πρέπει να δείξουμε ότι «κόβουμε» κάποια γράμματα;

Δείχνουμε, λοιπόν, ότι έχουμε «κόψει» κάποιο γράμμα, βάζοντας την απόστροφο (*) στη θέση του γράμματος που έφυγε.

Παραδείγματα

Για αυτό → γι' αυτό.

Δώσε μου → δώσ' μου.

Το έφερα → το' φερα.

Το άλλο → τ' άλλο.

Το έδωσα → το'δωσα.

Υπάρχει όμως μια μικρή λέξη που ενώ χάνει γράμμα, δεν παίρνει απόστροφο και μία άλλη που παίρνει μερικές φορές. Οι λέξεις αυτές είναι το και και το μέσα.

Το και γίνεται κι όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν και δεν παίρνει ποτέ απόστροφο. Έτσι γράφουμε:

και εκείνος → κι εκείνος

και άλλο → κι άλλο

και αυτός → κι αυτός

Η λέξη **μέσα**, παίρνει απόστροφο όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν, ενώ όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από σύμφωνο, δε βάζουμε απόστροφο και το σ γίνεται τελικό ς. Επίσης ενώ όταν παίρνει απόστροφο διατηρεί τον τόνο της, όταν δεν παίρνει ο τόνος χάνεται. Έτσι γράφουμε:

μέσα από → μεσ' από

μέσα στο → μες στο

ΑΣΚΗΣΗ

Να ξαναγράψετε τις παρακάτω φράσεις, βάζοντας απόστροφο στο σημείο που χρειάζεται.

Χωρίς απόστροφο	Με απόστροφο
Στα άρματα	
Που έχεις	
Το όνειρο	
Του έδωσε	
Μου έφερε	
Για αυτή	
Και αυτός	
Κάνε το	
Το άλλο	
Και εμένα	
Σου είπα	
Μέσα στην αίθουσα	
Από όλα	
Πάρε το	
Το άφησα	
Σου άρεσε	
Το έδωσα	
Και εκείνος	
Μέσα από το τζάμι	
Μέσα στο σπίτι	
Μέσα από το παράθυρο	
Μέσα σε όλα	
Μέσα στα λουλούδια	
Μέσα στη θάλασσα	
Μέσα από τη θάλασσα	
Μέσα στην καρδιά μου	
Μέσα από την καρδιά μου	
Μέσα στο σχολείο	
Μέσα στην αίθουσα	

ΟΝΟΜΑ

ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΥ.

Συλλαβισμός λέγεται ο χωρισμός των λέξεων σε συλλαβές, με βάση κάποιους κανόνες, οι οποίοι είναι:

Α) δύο συνεχόμενα φωνήεντα συλλαβίζονται χωριστά. Π.χ. α-έ-ρας, νέ-ος, Ι-ό-νιο, κ.λ.π.

β) ένα σύμφωνο ανάμεσα σε δυο φωνήεντα συλλαβίζεται με το δεύτερο φωνήεν. Π.χ. Πα-ρά-θυ-ρο, σο-κο-λά-τα, δύ-να-μη, κ.λ.π.

γ) δυο όμοια σύμφωνα χωρίζονται. Π.χ. γράμ-μα, γει-τό-νισ-σα, κ.λ.π.

δ) δυο ή τρία διαφορετικά σύμφωνα ανάμεσα σε δυο φωνήεντα, δεν χωρίζονται και συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν, αν αρχίζει Ελληνική λέξη από αυτό το συνδυασμό γραμμάτων, ενώ χωρίζονται αν δεν αρχίζει Ελληνική λέξη. Π.χ. αρ-νί, ακτή, εκ-δρο-μή, Α-πρί-λης, κ.λ.π.

ε) τα δίψηφα φωνήεντα αι, ει, οι, υι, αυ, ευ, οι δίφθογγοι άι, άη, όι, όη, και οι καταχρηστικοί δίφθογγοι ια, ιο, οιο, ειο, υος, ιου, δεν χωρίζονται στο συλλαβισμό. Π.χ. εί-μαι, τοί-χος, αύ-ρα, ναύ-της, αη-δό-νι, ά-δειο, χái-δε-μα, για-γιά, γυα-λί, δου-λειά, πιά-νο, κ.λ.π.

ΑΣΚΗΣΗ.**Να χωρίσετε σε συλλαβές τις παρακάτω λέξεις:**

Αετός		Ακράτητος	
Σύννεφο		Μπασμένος	
Θάλασσα		Γαρδένια	
Μπάρα		Δέντρο	
Αγρός		Δαρμένος	
Τηλεόραση		Εκκλησία	
Καρέκλα		Έντονος	
Αντίσταση		Έκδηλος	
Αστυνόμος		Αντιγραφή	
Αγάπη		Αποστολή	
Απίθανο		Αστάθεια	
Άμμος		Θαλπωρή	
Χαϊδεμα		Κάστανο	
Άλσος		Καμπύλη	
Δάσος		Κόλπο	
Απρόσμενος		Μάρτυρας	
Αλάνθαστος		Μάστορας	
Βασισμένος		Μάγκας	
Μάτσο		Όμορφη	
Μαγνήτης		Ντουλάπα	
Οινόπνευμα		Πορτατίφ	
Φαρμακείο		Πλοίαρχος	
Βαμβάκι		Γενναίος	
Πέτρα		Γράμμα	
Πυθμένας		Μπαλκόνι	
Πόρτα		Ανθοδέσμη	
Κάγκελο		Μπανιέρα	
Σάστισα		Σύρμα	
Σόμπα		Βραστός	
Κομπολόι		Βρεγμένος	

ΟΝΟΜΑ